

Liitetaulukko. Lähiruokaohjelman toimenpiteet ja tähänastiset tulokset ohjelman päätavoitteiden osalta. (Yhteenvetoa Lähiruokaohjelman toteuttamisesta vuosina 2012-2015, luonnos.)

TOIMENPITEEN TULOKSET	
TAVOITE JA TOIMENPIDE	
<p>1) monipuolistaa lähiruuan tuotantoa ja lisätä sitä kysyntää vastaavaksi sekä nostaa lähiruuan jalostusastetta</p> <p><i>Tuetaan rahoituskellisesti (Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma, Suomen elinkeinokalatalousohjelma, rakennerrahasto-ohjelma) lähiruokayritysten käynnistys-, investointi- ja kehittämistoimintaa, kasvuyrittäjyyttä sekä lähiruokasektorin yleiseen kehittämiseen, tunnettavuuden lisäämiseen ja osaamisen tason nostoon liittyviä kehittämistoimenpiteitä.</i></p>	<p>Ohjelmakaudella 2007–2013 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta myönnettiin elintarvikealan yrityksille investointi- ja kehittämistukea yhteensä noin 38 miljoonaa euroa, investointihankkeita yli 520 kpl. Siitä noin 85 % kohdistui pk-yrityksille maataloustuotteiden jalostukseen ja noin 15 % kohdistui mikroyrityksille elintarvikkeiden jalostukseen.</p> <p>Hallituskaudella 2011–15 toteutettiin yli 130 kpl lähiruokaan liittyvää koulutus- ja kehittämishanketta, julkista rahoitusta Manner-Suomen maaseutuohjelmasta noin 30,4 meuroa.</p> <p>Hallituskaudella 2011–15 rakennerahastoista lähiruokaan liittyviä hankkeita yli 70 kpl, julkista rahoitusta noin 13,5 meuroa. Myös kalatalousrahastosta on rahoitettua lähiruokaohjelman tavoitteita tukevia toimia.</p>
<p><i>Ruokamatkailua ja laadukasta ruokaa osana matkailun palveluketjua kehitetään systemaattisesti alan yhdessä luomien tavoitteiden suuntaisesti. Suomen matkailustrategiassa huomioidaan laadukas ruoka osana matkailua.</i></p>	<p>V. 2012–14 MMM/MAKERA-rahoituksella Ruoka osana matkailua -kehittämishanke, jossa kerättiin hyviä käytänteitä ruokamatkailuyritysten kehittämiseksi. Hankkeen tuloksena syntyi Evästä matkailuun -opas.</p> <p>Suomen ensimmäisen Ruoka&Matkailu-strategian laatiminen v. 2014 ruoka- ja matkailualojen toimijoiden kanssa; Ruokamatkailu-strategian julkistus 3/2015 ja sen jalkauttamiseen liittyvä kehittämisshanke v. 2015-17 käynnistetty.</p> <p>V. 2015 alussa toteutettiin ensimmäinen ruokamatkailukilpailu, jonka kautta tavoitteena nostaa ruokamatkailun tunnettua ja tuoda esiin esimerkkeinä hyviä yrityksiä tai yhteisöjä, jotka ovat innovatiivisia ruokamatkailun edelläkävijöitä.</p> <p>MMM/ Lähiruokaohjelma järjesti eri puolilla Suomea eri yhteistyökumppaneiden kanssa Ruoka&Matkailu-hanketrefejä: 4 kpl v. 2013 ja 2 kpl v. 2014.</p> <p>Alueilla on erilaisia kulttuuriin, matkailuun, ruokaan tai hyvinvointiin liittyviä strategioita, joissa ruokamatkailun kehittäminen on esillä. Eri puolilla Suomea on toteutettu myös lukuisia ruokamatkailuun liittyviä hankkeita.</p>

<p>2) parantaa pienimuotoisen elintarvikejalostuksen ja myynnin mahdollisuuksia lainsäädännön ja neuvonnan keinoin</p>	
<p><i>Kehitetään edelleen kansallista elintarvikelainsäädäntöä siten, että EU:n sallimat joustot paikalliseen tuotantoon otetaan täysimääräisesti käyttöön. Selvitetään elintarvikelainsäädäntömuutosten vaikutuksia alan pk-yriytysten toimintaan</i></p>	<p>Elintarvikelain ja asetusten muutokset tulivat voimaan v. 2012 alussa. Lainsäädännön muutosten keskeisempiä kohtia ovat: elintarvikevalvonnan lähtökohtana on riskiperusteisuus - vaatimukset suhteutetaan toiminnan luonteeseen (mitä elintarvikkeita, mille kuluttajaryhmille, jne.) ja laajuuteen; elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä on luovuttu (menettelyn piiriin jäävät eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevät laitokset); kaikkein pienimpien toimijoiden vähäinen myynti vapautettiin kokonaan ilmoitusvelvollisuudesta; alkutuotannon tuotteiden vähäisen luovutuksen suoraan kuluttajalle katsotaan kuuluvan alkutuotantoon, eikä siitä enää tehdä elintarvikehuoneistoilmoitusta; alkutuotteiden luovuttaminen kauppaan tai suurtalouteen on tehty entistä helpommaksi; omavalvontasuunnitelmien hyväksymisestä on luovuttu; valvontatulosten julkistamisesta säädettiin, mikä lisää valvonnan avoimuutta; pienteurastamojen lihantarkastus siirrettiin valtiolle (Eviralle) ja lihantarkastusmaksuja alennettiin. Lisäksi MMM kumosi kesällä 2012 tuotekohtaisia asetuksia lainsäädäntötaakan vähentämiseksi. Laitosasetukseen (795/2014) tehtiin 1.11.14 alkaen joustoja: luonnonvaraisen riistan käsittelylaitoksille helpotus nykemattoimien / kynimättömien eläinten vastaanoton ja säilytyksen osalta; poroteurastamoille helpotus, ettei poroja tarvitse juottaa talvella, jos tarjolla riittävästi lunta; pienille laitoksille mahd. saada helpotus vesihuuhTELUKÄYMÄLÄN osalta; raakamaidon suoramyynnistä pois vaatimus laitoshyväksynnästä ja määrärajoitus; kalastustuotteita käsitteleviltä laitoksilta ei vaadita lisämerkintää ns. PAH-asetusta sovellettaessa.</p>

<p><i>Tehostetaan koulutusta ja neuvontaa elintarvikelainsäädännöstä ja siitä viestimistä ja ohjeistusta parannetaan. Edistetään hyöän käytännön oppaiden laadintaa.</i></p>	<p>Elintarvikealan valvojille ja toimijoille järjestetty koulutusta ja neuvontaa tällä hallituskaudella MMM:n hallinnonalalla: valvojille noin 90 tilaisuutta (osallistujia yli 5400), toimijoille yli 20 tilaisuutta (yli 3400 hlöä).</p> <p>Oiva, elintarvikevalvonnan tarkastustietojen julkistamisjärjestelmä, on otettu käyttöön ravintoloissa ja vähittäismyyntipaikoissa. V. 2015 Oiva-järjestelmä laajenee muihin elintarvikehuoneistoihin ja laitoihin. Oiva-koulutuksia järjestetty tähän mennessä toimijoille 34 kpl ja sidosryhmille 17 kpl. Toimijoita koulutuksiin on osallistunut yli 2500 henkilöä.</p> <p>MMM käynnisti v. 2011 hankkeen, jossa selvitettiin pk-yritysten kokemuksia ja toiveita neuvonnan ja koulutuksen suhteen sekä olemassa olevan koulutuksen tarjontaa. Selvityksen pohjalta kehitettiin koulutuspaketti ja järjestettiin 3 koulutustapahtumaa, jossa toimijat, neuvot ja valvojat ovat voineet verkostoitua ja päivittää tietojaan elintarvikehygieniasta ja -lainsäädännöstä.</p> <p>Alueilla on ollut käynnissä koulutushankkeita joissa käsitelty myös elintarvikelainsäädäntöä. Valvontatulosten julkistamiseen liittyvillä arviointiohjeilla, jotka valmisteltiin yhteistyössä toimijoiden kanssa, edistetään tavoitetta yhdenmukaisesta valvonnasta.</p>
<p><i>Kehitetään Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman yritystutkijajärjestelmää muun muassa selkeyttämällä ohjelman liittyvää lainsäädäntöä ja tukiprosenttiporrasuksia sekä kiinnittämällä entistä enemmän huomiota tukien vaikuttavuuteen.</i></p>	<p>Ohjelmakaudella 2014-20 elintarvikealan investointeihin käytettävissä oleva julkinen rahoitus (EU:n ja valtion rahoitus) on noin 44 miljoonaa euroa. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014-20 sisältyvän maaseudun yritystuen osalta valmistelun lähtökohdana on ollut tuen vaikuttavuuden parantaminen erit. tukihakemuksiin sovellettavien valintaperusteiden avulla ja tehostamalla ohjelman arviointia. Tukea koskevan kansallisen lainsäädännön (ml. tukitasot) perustana on EU:n lainsäädäntö ja tukeen sovelletaan uusia valtiontukisäätöjä.</p> <p>Maataloustuotteita jalostavien mikroyritysten yhteisiin investointeihin kannustetaan korotetulla tukitasolla. Elintarvikealan yleiseen kehittämiseen panostetaan koulutus- kehittämis- ja yhteistyötoimenpitein.</p>
<p>3) Kasvattaa lähiruoan osuutta julkisista hankinnoista parantamalla hankintaosaamista ja laadullisia kriteereitä</p>	
<p><i>Kansallisen hankintalainsäädännön kehittäminen edelleen.</i></p>	<p>Kansallisen hankintalainsäädännön uudistaminen on käynnissä osana hallituksen rakennepoliittista ohjelmaa. TEM:n työryhmät valmistelevat hankintalainsäädännön kokonaisuudistusta, hallituksen esitys eduskunnalle v. 2015 loppuun mennessä. EU:n hankintadirektiivissä korostuu vahvasti laadullisten kriteerien huomioiminen halvan hinnan sijaan, mikä antaa parempia mahdollisuuksia myös lähiruualle menestyä hankintaprosesseissa.</p>

<p><i>Hankintaosaamista lisäävien ja hankinta-käytäntöjä kehittävien toimienpiteiden rahoitus ja toteutus.</i></p> <p><i>Tarjotaan hankintaprosesseissa mukanaoleville ohjeistusta ja neuvontaa sekä kehitetään työkaluja, kriteereitä ja ohjeistusta, jotka mahdollistavat kestävät hankinnat.</i></p> <p><i>Kannustetaan kuntia ja maakuntia kasvattamaan lähiruuan osuutta hankinnoissaan ja kannustetaan kuntia tekemään lähiruuan käytön edistämistä päätökset, jotka kirjataan kunnan ja sille palveluja tuottavaan ruokapalvelun strategioihin.</i></p> <p><i>Maakunta- ja kuntatasolla edistetään lähiruokaa mm. lisäämällä tuottajien ja hankkijoiden yhteistyötä ja vuoropuhelua sekä levittämällä parhaita käytäntöjä.</i></p>	<p>MMM on rahoittanut useita hankkeita, joissa kehitetty hankintakäytäntöjä ja -osaamista. Savon koulutuskuntayhtymän KeHa-hankkeessa kehitettiin pilottikuntien kanssa tuotekohtaisia hankintaprosesseja, mallinnettiin tuotteiden elinkaarilaskelmia ja selvitettiin ympäristövaikutuksia. Savon koulutuskuntayhtymän ja Suomen Kuntaliiton yhteishankkeessa laadittiin hankintavihko ja laajempi hankintaopas (www.lahisopas.fi), jossa on esimerkkejä hankintakriteereistä, prosessi-kuvausta ym. hankintainformaatiota sekä lähiruuan hankinta-asiamies -mallinnusta. Motiva Oy on tehnyt YM:n Kultu-rahoituksella ruoan ja ruokapalveluiden julkisiin hankintoihin ympäristökriteerit (www.motivanhankintapalvelu.fi/tietopankki/ruokapalvelut/ymparistokriteerit.html).</p> <p>Suomen Yrittäjät ry:llä on hankinta-asiamiespalvelu (kattaa myös elintarvikkeet), joka on tällä hetkellä saatavilla 8 alueella, rahoitus mm. SY, EAKR, maakunnan kehittämisraha.</p> <p>Alueilla on ollut useita hankkeita lähiruuan saamiseksi julkisiin hankintoihin: kuntakierroksia, lähiruokafoorumeita ym. kohtaamisten mahdollistamisia.</p>
<p>4) parantaa alkutuotannon mahdollisuuksia</p>	<p>Maatalouden erityiskomitea hylkäsi v. 2014 esityksen EU-lajuisesta vapaaehtoisesta ” oman tilan tuote” - laatuilmaisusta eikä valmistelu EU-tasolla ole tämän jälkeen edennyt.</p> <p>Lähiruokaohjelmassa on paikallisuutta koskeva määritelmä, mikä on linjassa kansallisen elintarvike-lainsäädännön kanssa. Uusi maaseudun kehittämisohjelma korostaa paikallistuotannon ja -markkinoiden mahdollisuuksia, ja niissä lyhyet jakeluketjut määrittävät jakelun vain yhtä välikättä koskevaksi. Alueilla on omia lähiruokamerkkejä, ja lisäksi mm. kaupan toimijat ovat olleet aktiivisia merkitsemään lähiruokatuotteita valikoimissaan.</p> <p>Aitojamakuja II -hankkeessa kerättiin v. 2013-14 aitojamakuja.fi-portaaliin elintarvikeyritysten lisäksi myös suoramyyntiä harjoittavat tilat. Hankkeessa koostettiin lainsäätäjien, elintarvikevalvojen, kehittäjien ja tuottajajärjestöjen yhteistyönä maatioille suoramyyntiä, joka julkistettiin 16.9.2014. Osana Aitojamakuja II -hanketta järjestettiin maatioille syksyn 2014 – talven 2015 aikana myös suoramyyntikoulutusta tuottaja- ja neuvontajärjestöjen sekä alueellisten elintarvikealan toimijoiden yhteistyönä.</p>

<p><i>Maatalouteen liittyvissä politiikkatoimissa tunnustetaan alkutuotannon tuotteiden ja niiden jalostuksen ja markkinoille saattamisen sekä lyhyiden jakeluketjujen mahdollisuudet ja tukijärjestelmien niitä tukevat investoinnit. Investointeja kannustavien tukijärjestelmien vaikuttavuutta parannetaan.</i></p>	<p>Maatilojen kehitysnäkymät 2014 - tutkimuksen (TNS Gallup, rahoitus MMM ja MTK) mukaan maatiloilla on yhä suurempaa kiinnostusta lähiruuan tuotantoon, jatkojalostukseen ja myyntiin. Jopa 3000 tilaa ovat halukkaita toteuttamaan pelkästään suoramyynti-investointeja, lisäksi nousussa on edelleen omien raaka-aineiden jatkojalostus ja niihin liittyvät investoinnit.</p> <p>Maatalouden investointeja tuetaan osana Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaa 2014–2020. Erillisenä tukikohteenä on mm. maataloustuotteiden myyntikunnostukseen liittyvät investoinnit. Kaikkiin investointeihin sovelletaan valintamenettelyä, valintakriteereissä huomioidaan mm. hankkeen mahdollinen liittyminen osaksi lähituotantoketjua.</p>
<p>5) tiivistää lähiruokasektorilla toimivien yhteistyötä</p> <p><i>Eiintarvikealan kehittäminen ja lähiruoka tunnustetaan maakuntien kehittämissuunnitelmissa ja -ohjelmissa sekä ELY-keskusten alueellisissa kehittämissuunnitelmissa.</i></p> <p><i>Alueella on lähiruokaohjelman vastuuhenkilöitä, jotka toimivat kontaktina ohjelman ja alueellisen toiminnan välillä.</i></p>	<p>Lähiruoka on mukana kehittämissuunnitelmissa jokaisessa ohjelmakaudella 2014–2020 koskevassa maakunnan kehittämissuunnitelmassa ja -suunnitelmassa ja ELY-keskusten laatimissa alueellisissa kehittämissuunnitelmissa.</p> <p>Alueellisesta rahoituksesta on lähiruokasektorille mahdollista hakea yritys- ja kehittämistukia yhteensä satojen miljoonien eurojen arvosta.</p> <p>V. 2014 tammikuun loppuun asti toimi valtakunnallinen elintarvikealan pk-yrityksiä kehittämissuunnitelmaan keskitetty YTR:n Ruoka-Suomi-teemaryhmä, jonka aluejäsened toimivat lähiruokaohjelman vastuuhenkilöinä ja sanansaattajina omilla alueillaan. TEM:n lopetettua teemaryhmätoiminnan vastuuhenkilöverkostoksi muodostui aitojamakujia-alueverkosto, jossa osin samoja henkilöitä kuin Ruoka-Suomi-verkostossakin.</p> <p>Uuden ohjelmakauden käynnistyminen on viivästynyt. Alueellisten, valtakunnallisten ja koordinaatiohankkeiden ml. lähiruoka haku käynnistyi 11.5.2015. Alueilla on ollut aktiivista valmistelua alueellista ja alueiden välisistä koordinaatiohankkeista.</p>
<p><i>Ohjelmakaudella 2014-20 käynnistetään aluerahoituksella jokaiselle, noin maakuntaa vastaavalle, alueelle monivuotiset elintarvikealan ja lähiruuan kehittämiseen keskitetyt koordinaatiohankkeet, jotka kokoavat yhteen alueen toimijat ja hankkeet ja verkottavat ne muiden alueiden vastaaviin koordinaatiohankkeisiin sekä osallistuvat alan valtakunnallisiin kehittämissuunnitelmiin. Uudella ohjelmakaudella mahdollistetaan myös alueellista kehittämissuunnitelmien tukemista valtakunnallisten koordinaatiohankkeiden toteuttaminen.</i></p>	

<p>6) lisätä ruoan ja ruokaketjun toimijoiden arvostusta</p>	
<p><i>Lisätään kansalaisten arjen valmiuksia kotitalousasioissa muun muassa ruoan käsittely- ja valmistustaitoja edistävien neuvontajärjestöjen kuten maa- ja kotitalousnaiset, Suomen 4H-liitto ja Martat toiminnan kautta.</i></p>	<p>Neuvontajärjestöjen valtionavut ovat edelleen kohtuullisella tasolla kehysleikkauksista huolimatta, mikä takaa neuvontatoiminnan jatkuvuuden. MMM:n tulossopimuksissa neuvonnan kanssa lähiruoka on sisällytetty mukaan. Vuosina 2012–2014 MMM on rahoittanut useita hankkeita koskien erityisesti lasten ja nuorten ravitsemusta ja terveyttä. Vuoden 2013 hankehaussa yhtenä painopisteinä oli ”Nuoret ja ruokaketju” (Lisätään erityisesti nuorten tietämystä ruokaketjusta ja sen vaikutuksista työllisyyteen, huoltovarmuuteen, ympäristöön sekä ruoan terveellisyyteen ja laatuun).</p>
<p><i>Edistetään ruokakasvatusta sisällyttämällä ruoka- ja ravitsemuskokulmaa varhaiskasvatukseen, peruskoulun ja lukion eri oppiaineisiin, opettajankoulutuksiin sekä toisen asteen ammatilliseen koulutukseen. Kohdennetaan käytettäviissä olevia resursseja kotitalousopetukseen ja tuetaan sen valinnaisuutta.</i></p>	<p>Opetussuunnitelmien perusteiden muutoksen myötä kotitalous-oppiaine mahdollistuu valinnaisena aineena myös alakouluissa. Kunnat itse päättävät, ottavatko ne aineen omaan opetuspalettiinsa. MMM rahoitti ostopalveluna hankinnan, jossa on työstetty aineistoa ruokakasvatusteeman sisällyttämiseksi paikallisiin opetussuunnitelmiin, jotka tulevat käyttöön 1.8.2016.</p>